

Brüssel, 19. juuni 2026
(OR. en)

10400/26

SOC 390
EMPL 209
EDUC 260
ECOFIN 802
COMPET 806
ENV 789
ENER 421
JAI 859
GENDER 113
JEUN 156
SAN 502

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	2026. aasta riigipõhiste soovitude hindamine ning 2025. aasta riigipõhiste soovitude rakendamine – tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus – <i>Kinnitamine</i>

Delegatsioonidele edastatakse lisas tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus 2026. aasta riigipõhiste soovitude hindamise ja 2025. aasta riigipõhiste soovitude rakendamise kohta, mille nõukogu kinnitab tööhõive, sotsiaalspoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu 2026. aasta 29. juuni istungil.

Käesoleva märkuse *addendum*’id:

- tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee 2026. aasta sotsiaalse lähenemise läbivaatamised – riigipõhised järeldused (ADD 1)
- tööhõivekomitee 2026. aasta mitmepoolse järelevalve läbivaatamised – riigipõhised järeldused (ADD 2)
- sotsiaalkaitsekomitee 2026. aasta mitmepoolse rakendamise läbivaatamised – riigipõhised järeldused (ADD 3)

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus 2026. aasta Euroopa poolaasta tsükli kohta

Preambul

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee vastutavad Euroopa poolaasta rakendamise eest tööhõive, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkonnas.¹ Sellest tulenevalt on need komiteed

2026. aasta Euroopa poolaasta tsükli jooksul teinud järgmist:

- koostasid enne tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu 9. märtsi istungit ette iga-aastase *soovituse euroala majanduspoliitika kohta ja ühise tööhõivearuande* koos neile lisatud nõukogu järeldustega. Tööhõivekomitee koostas ka esimese *soovituse inimkapitali kohta ELis*².
- koostasid enne tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu 29. juuni istungit uued *riigipõhised soovitused*³ ja avaldasid arvamust Euroopa Ülemkogule esitatava *horisontaalse märkuse*⁴ kohta.

¹ See põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artiklite 148, 150 ja 160 sätetel, nõukogu otsustel [2015/772](#) ja [2015/773](#), millega moodustatakse komiteed, ning [määrusel \(EL\) 2024/1263](#) majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise kohta.

² Komisjon võttis kõik need dokumendid [sügispaketi](#) osana vastu 25. novembril 2025. Pärast komiteedes peetud läbirääkimisi kiitis nõukogu need 9. märtsil heaks / võttis need vastu. [Hädaabireservi](#), [inimkapitali käsitleva soovituse](#), [ühise tööhõivearuande](#) ja [nõukogu järelduste](#) lõplikud tekstid on kättesaadavad internetis.

³ Komisjon võttis need [kevadpaketi](#) osana vastu 3. juunil ning pärast komiteedes peetud läbirääkimisi peaks need heaks kiitma tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu 29. juuni istungil ning nõukogu peaks need vastu võtma 10. juulil.

⁴ Eesistujariigi Küprose juhtimisel koostatud horisontaalne märkus 2026. aasta riigipõhiste soovituste kohta peab toetama Euroopa Ülemkogu 18.–19. juuni kohtumisel toimuvaid poliitilisi arutelusid.

- Aitas koostada nõukogu soovitusi, millega kiidetakse heaks *keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad*⁵.

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee vaatasid läbi ka edusammud, mis liikmesriigid on teinud asjaomaste 2025. aasta riigipõhiste soovitude rakendamisel, ning jälgisid sotsiaalse lähenemise raamistiku järelduste põhjal sotsiaalse lähenemise olukorda ELis.⁶ Viimase puhul integreeriti esimese etapi analüüs 2026. aasta ühisesse tööhõivearuandesse; teise etapi analüüsi avaldas komisjon ja seejärel arutasid seda komiteed.⁷

Käesoleva arvamuse **1. osas** on esitatud komiteede üldised seisukohad Euroopa poolaasta juhtimisaspektide kohta. **2. osas** on komisjoni poolt tööhõivekomiteele ja sotsiaalkaitsekomiteele 4. juunil ettepanekuna esitatud seisukohad 2026. aasta riigipõhiste soovitude kohta. **3. osas** on temaatiliste sõnumite kujul esitatud konkreetsete 2025. aasta riigipõhiste soovitude rakendamisel liikmesriikides tehtud edusammude analüüsi ja sotsiaalse lähenemise raamistikku käsitlevate järelduste tulemused. **Lisades** on esitatud vastavad riigipõhised järeldused.

⁵ Need nõukogu soovitused võetakse vastu majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu istungitel.

⁶ Sotsiaalse lähenemise raamistiku ülesehitust ja omadusi arutati tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee spetsiaalses töörühmas, mis tegutses aastatel 2022–2023, ning seda kirjeldati [põhisõnumites sotsiaalse lähenemise raamistiku kasutuselevõtu kohta Euroopa poolaasta raames](#) ja sellega seotud [aruandes](#). Mõlemad dokumendid esitati tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste ministritele 2023. aasta juunis.

⁷ Komisjon avaldas teise etapi analüüsi [komisjoni talituste töödokumendis](#) 21. aprillil. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arutasid analüüsi spetsiaalsete läbivaatamiste kaudu, mille tulemused on kokkuvõtlikult esitatud punktis 3.1.

Euroopa poolaasta juhtimisaspektid

2026. aasta Euroopa poolaasta tsükli raames rakendatakse teist aastat ELi uut majanduse juhtimise raamistikku, milles on oma kindel koht Euroopa sotsiaalõiguste sambal. Sellega seoses väljendasid komiteed rahulolu majandus-, tööhõive-, oskuste ja sotsiaalpoliitika tihedama integreerimise üle kogu Euroopa poolaasta protsessi, eelkõige 2026. aasta riigipõhistesse soovitusesse. See areng tugineb keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade märkimisväärsel tööhõive- ja sotsiaalsele mõõtmele;⁸ nendesse kavadesse panustasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee jätkuvalt, aidates koostada nõukogu soovitusi, milles kinnitati nende sisu. Komiteed on seisukohal, et selline tugevam poliitika integreerimine on kooskõlas nende pikaajalise tööga sellistes valdkondades nagu tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitikaga seotud reformid ja investeeringud kui kaasava majanduskasvu, tootlikkuse ja konkurentsivõime liikumapanev jõud.⁹

⁸ [Keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavu käsitlev tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee esimeeste kiri](#), mis esitati tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu ministritele 2025. aasta veebruaris.

⁹ Nimetatud arutelude tulemusteks olid 2023. aasta novembris nõukogus kinnitatud [tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus, milles käsitletakse sotsiaalsete investeeringute lisaväärtust ning tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu rolli Euroopa poolaasta juhtimisel](#), nõukogu poolt 2024. aasta juunis heaks kiidetud [nõukogu järeldused „Tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika roll vastupanuvõimelises majanduses“](#) ning 2024. aastal nõukogus kinnitatud [vabatahtlikud juhtpõhimõtted ELi liikmesriikidele tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkondade reformide ja investeeringute majandusliku mõju hindamiseks](#).

2026. aasta Euroopa poolaasta tsüklis koostati esimene inimkapitali käsitlev soovitus, tehti töökohtade kvaliteediga seotud murekohtade põhjalik analüüs ning kinnitati taas rõhuasetust vaesusrisiki, ebavõrdsuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamisele kooskõlas ELi uue vaesusevastase strateegiaga.¹⁰ Inimkapitali käsitleva soovitusena kehtestatakse uuendatud poliitikaraamistik inimkapitali arengu tugevdamiseks liidus. Selles raamistikus pööratakse suurt tähelepanu strateegilistes sektorites esinevate puudujääkidega tegelemisele, kvalifikatsioonide tunnustamise kiirendamisele, põhioskuste tugevdamisele, kutsehariduse ja -õppe ning MATI (matemaatika, teadus, tehnoloogia, inseneeria) valdkonna hariduse laiendamisele ning oskuste prognoosimise ulatuslikumale kasutamisele, et toetada tööturustaastevahelist liikumist ja konkurentsivõimet. Samal ajal on töökohtade kvaliteet – tuginedes tööhõivekomitee 2025. aastal vastu võetud arvamusele ja sellega seotud järelevalveraamistiku ajakohastamisele¹¹ – süstemaatiliselt Euroopa poolaasta protsessi integreeritud, kusjuures 2026. aasta ühisesse tööhõivearuandesse ja riigiaruannetesse lisati vastav analüüs, mille tulemusel antakse riigipõhistes soovitustes, kui see on asjakohane, sõnaselgelt poliitilisi suuniseid selle peamiste mõõtmete kohta. Kevadpakett kajastab ka ELi uue vaesusevastase strateegia prioriteete, nimelt seoses poliitiliste hoobadega vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohu vähendamiseks.

¹⁰ Komisjoni poolt 6. mail 2026 avaldatud „[EU Anti-Poverty Strategy - Employment, Social Affairs and Inclusion](#)“ („ELi vaesusevastane strateegia – tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus“).

¹¹ [Tööhõivekomitee arvamus töökohtade kvaliteediga seotud mõõtmete kohta](#) esitati tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste ministritele 2025. aasta juunis. Ajakohastatud järelevalveraamistik lisatakse 2026. aasta tööhõive olukorra jälgimise vahendisse, mis edastatakse nõukogule enne oktoobris toimuvat tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu istungit.

Seoses Euroopa poolaasta tööhõive- ja sotsiaalse mõõtmega arutasid komiteed kogu 2026. aasta tsükli jooksul seni tehtud edusamme 2030. aastaks seatud ELi ja riiklike tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide saavutamisel¹². Liit püsib 2030. aasta tööhõive-eesmärgi saavutamisel üldjoontes graafikus, kusjuures mitu liikmesriiki on oma riiklikud eesmärgid juba täitnud või ületanud. Samal ajal kujutavad ebapiisavad edusammud 2030. aasta oskuste eesmärgi saavutamisel endast märkimisväärt ohtu tulevikule, võttes arvesse püsivat tööjõupuudust ja tootlikkuse kasvu tagasihoidlikkust. Komiteed väljendavad muret ka selle pärast, et edusammud vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamisel on endiselt ebapiisavad ja liikmesriigiti ebaühtlased: liit on vaesuse vähendamise 2030. aasta eesmärgi graafikust maas ning jätkuv ebavõrdsus mõjutab haavatavas olukorras olevaid inimesi. Komiteed jäävad ootama arutelu tulevase Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava üle 2026. aasta teisel poolel, et toetada edusamme liidu 2030. aasta peamiste eesmärkide saavutamisel.¹³

Selleks et toetada ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise riskide ja murekohtade kindlakstegemist, aitasid komiteed komisjoni tehtud analüüside põhjal kaasa sotsiaalse lähenemise raamistiku rakendamisele. Pärast seisukohtade väljendamist eelmistes poolaasta tsüklites¹⁴ märkis mitu liikmesriiki, et teise etapi analüüsi ajakava on võimalik veelgi parandada, millele võiks kasuks tulla see, kui komisjoni ja asjaomaste liikmesriikide tehnilisteks dialoogideks antaks rohkem aega, samuti see, kui tugevdataks poliitikavaldkondade põhjuslike seoste liigendamist ja tunnustataks selgemalt hiljutisi arenguid. Aruteludes juhiti tähelepanu kompromissile põhjalike tehniliste dialoogide pidamiseks nende kvaliteedi tagamise eesmärgil rohkema aja andmise ning komiteede mitmepoolse järelevalve läbivaatamiste jaoks sisendite õigeaegse kättesaadavuse tagamise vahel. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee väljendasid rahulolu selle üle, et raamistiku järeldused on 2026. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekutesse ja riigiaruannetesse integreeritud: see toetab ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise edendamist soodustavate poliitikameetmete kindlaksmääramist.

¹² Komiteed esitasid 2022. aasta juunis nõukogule [arvamuse 2030. aasta riiklike eesmärkide kehtestamise protsessi kohta](#).

¹³ Komiteed andsid oma panuse järgmisesse tegevuskavasse [arvamuse „Liidu tulevased poliitilised prioriteetid seoses Euroopa sotsiaalõiguste sambaga“](#) (mille nõukogu kinnitas 2024. aasta märtsis) kaudu ja 2025. aasta mais toimunud arvamuste vahetuse käigus.

¹⁴ Vt dokument [„2024. aasta Euroopa poolaasta tsüklis katseliselt rakendatud sotsiaalse lähenemise raamistiku hindamine“](#), mida nõukogu arutas 2. detsembril 2024 toimunud tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu istungil.

Nagu tavaks, pidasid tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee sügis- ja kevadpaketis esitatud poliitiliste prioriteetide üle põhjalikke arutelusid ka ELi sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatega. Nende mõttevahetuste tulemuseks oli konstruktiivne ja sisuline dialoog, mida võeti käesoleva arvamuse koostamisel nõuetekohaselt arvesse. Komiteed kinnitavad taas, et sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna esindajate ja muude asjaomaste sidusrühmade kaasamine Euroopa poolaasta ja riikliku poliitikakujundamise tsüklite kõikidesse etappidesse on oluline tegur majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika edukaks koordineerimiseks ja rakendamiseks. Sellega seoses viib tööhõivekomitee 2026. aasta teises pooles läbi spetsiaalse sotsiaaldialoogi läbivaatamise, et hinnata edusamme kõigis liikmesriikides ja anda nõukogule aru sotsiaaldialoogi seisust kogu liidus.¹⁵

Lõpetuseks rõhutavad komiteed, et kevadpaketi avaldamine juunis tõi kolmandat aastat järjest kaasa erandliku töökorra rakendamise komitee tasandil, et tagada tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu aluslepingu kohane kaasamine uute riigipõhiste soovitude koostamisse ja heakskiitmisel. Nii nappis taas aega komiteede sees sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega suhtlemiseks, uute riigipõhiste soovitude liikmesriikidepoolseks sisukaks analüüsimiseks ja koostamiseks; samuti tuli tööhõivekomitee, sotsiaalkaitsekomitee ja majanduspoliitika komitee iga-aastane ühiskoosolek korraldada hoopis hübriidvormis. Riigipõhiste soovitude tööhõive-, oskuste ja sotsiaalsete aspektide analüüsimise lühike ajakava võib õõnestada poolaasta protsessi usaldusvärsust ning mõjutada negatiivselt nii omalust kui ka soovitude kiiret rakendamist, sest kõiki asjaomaseid sidusrühmi, sealhulgas sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonna organisatsioone kaasavateks sisulisteks mitmepoolseteks aruteludeks ning riiklikeks konsultatsioonideks kasutada olev aeg on piiratud. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee toetavad jätkuvalt kevadpaketi avaldamiseks piisava ja prognoositava ajakava kehtestamist ning on valmis selles komisjonile ja tulevastele nõukogu eesistujariikidele tuge pakkuma.

¹⁵ 2025. aastal leppis tööhõivekomitee kokku oma sotsiaaldialoogi läbivaatamise restruktureerimises ja kohaldamisala laiendamises, et jälgida, kuidas rakendatakse kõigis liikmesriikides [nõukogu 2023. aasta soovitud sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta ELis](#); aruteludes kutsutakse osalema liikmesriikide sotsiaalpartnereid.

2. osa

Komisjoni 2026. aasta riigipõhiste soovitude hindamine

2026. aasta kevadpaketi poliitikasuunised kajastavad seda sotsiaal-majanduslikku konteksti, mida iseloomustab suurenenud geopoliitiline ebakindlus, kiirenevad tehnoloogilised muutused ja püsivad struktuursed probleemid, mis mõjutavad liidu konkurentsivõimet, tootlikkust ja sotsiaalset ühtekuuluvust. Komiteed märgivad, et 2026. aasta tsükel tugevdab veelgi Euroopa poolaasta struktuurset arengut, kus konkurentsivõimet, vastupanuvõimet ja sotsiaalset õiglust käsitletakse üha enam üheskoos, kusjuures inimkapitali ja sotsiaalset ühtekuuluvust tunnustatakse kui tootlikkuse kasvu ja majandusliku stabiilsuse eeltingimusi. Seda arvesse võttes pandi käesoleva aasta Euroopa poolaasta tsüklis jätkuvalt rõhku vajadusele tugevdada Euroopa sotsiaalses turumajanduses liidu pikaajalist konkurentsivõimet ja vastupanuvõimet.

Komiteed väljendavad rahulolu selle üle, et 2026. aasta riigipõhistes soovitudes tunnistatakse üha enam, et kestliku majanduskasvu ja ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise peamine tõukejõud on reformid ja investeeringud inimkapitali, kvaliteetsetesse töökohtadesse ja sotsiaalsesse kaasatusse. See väljendus tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu (EPSCO) pädevusse kuuluvates arvukates riigipõhiste soovitude ettepanekutes, mille eesmärk on tegeleda tööjõu ja oskuste nappuse ning tööturu vajadustele mittevastavusega, suurendada tööturul osalemist, edendada töökohtade kvaliteeti, tugevdada haridus- ja koolitussüsteeme, parandada sotsiaalkaitset ja sotsiaalset kaasatust, vähendada vaesust ja lahendada eluaseme kallidusega seotud muresid. Üldiselt kajastavad 2026. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekud asjakohaselt majandustulemuste, sotsiaalse progressi ja liidu strateegiliste eesmärkide vastastikust sõltuvust, andes olulisi ELi tasandi suuniseid ka enne mitmeaastast finantsraamistikku 2028–2024.

2026. aasta riigipõhistes soovitustes pannakse erilist rõhku tööturu toimimisele ja töökohtade kvaliteedile kui konkurentsivõimelise ja vastupidava majanduse üliolulistele komponentidele. Liikmesriike innustatakse tugevdama aktiivset tööturupoliitikat, toetama tööturustaatustevahelist liikumist ja suurendama tööturul alaesindatud rühmade osalemist. See on kooskõlas asjaoluga, et tööturu toimimine ei sõltu mitte ainult töökohtade arvust, vaid ka tööhõive kvaliteedist, mis mõjutab tööturul osalemist, tootlikkust ja tööjõupakkumise dünaamikat. Sellega seoses tunnistatakse ettepanekutes asjakohaselt, et on oluline laiendada täiendus- ja ümberõppe võimalusi, tegeleda tööturu killustatusega, parandada töötingimusi ja suurendada sotsiaalpartnerite kaasatust kooskõlas liikmesriikide õigusaktide ja tavadega.

Uutes soovitustes pööratakse jätkuvalt suurt tähelepanu haridusele, oskustele ja inimkapitali arendamisele kui Euroopa jõukuse ja konkurentsivõime strateegilisele varale tulevikus.

Komiteed märgivad, et lisaks sellele, et oskuste poliitikat käsitatakse tööhõivepoliitikavahenditena, käsitatakse seda üha enam ka liidu konkurentsivõime, tööstuse ümberkujundamise ja tehnoloogilise suveräänsuse strateegiliste võimaldajatena. Võttes arvesse püsivat tööjõupuudust ja oskuste nappust, demograafilist arengut ning kasvavat nõudlust kõrghariduse digioskuste ning MATI valdkonna oskuste järele, julgustatakse liikmesriike tugevdama haridus- ja koolitussüsteeme, laiendama elukestva õppe võimalusi ja parandama täiskasvanuhariduses osalemist. Mitmes riigipõhise soovituse ettepanekus keskendutakse põhioskuste parandamisele, hariduse ja koolituse kaasavuse ja kvaliteedi parandamisele ning õppesüsteemide paremale tööturu vajadustega vastavusse viimisele. Komiteedel on hea meel, et tunnistatakse, et oskuste poliitika on otsustava tähtsusega mitte ainult tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse toetamisel, vaid ka liidu rohe- ja digipöörde võimaldamisel ning liidu strateegilise autonoomia tugevdamisel olulistes sektorites.

Sotsiaalse kaasatuse ja sotsiaalkaitse valdkonnas käsitletakse 2026. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekutes jätkuvalt probleeme, mis on seotud vaesuse, ebavõrdsuse, sotsiaalse tõrjutuse ning sotsiaalkaitstesüsteemide piisavuse ja kestlikkusega, sealhulgas kvaliteetsete tervishoiuteenuste ja pikaajalise hoolduse kättesaadavusega. Komiteed tervitavad jätkuvat poliitikameetmete ühtlustamist, mille puhul piisavuse ja jätkusuutlikkuse argumentidega käib käsikäes suurem rõhk aktiveerimisele, tööturul osalemisele ja sotsiaalteenuste kättesaadavusele. Ühtlasi on komiteed rahul erilise tähelepanuga, mida pööratakse kooskõlas vaesusevastase strateegiaga sotsiaalsiirete ja sotsiaalabi tõhususe, katvuse ja piisavuse parandamisele, eelkõige haavatavas olukorras olevate isikute ning vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate laste puhul. Liikmesriike innustatakse parandama ka kvaliteetsete ja kogukonnapõhiste tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust, võttes arvesse demograafilisi suundumusi, tööjõupuudust ja territoriaalseid erinevusi. Ettepanekutes tunnistatakse asjakohaselt, et seal, kus on vaja ennetada ja vähendada vaesust ja sotsiaalset tõrjutust, tagada vastupanuvõime, toetada haavatavas olukorras olevate inimeste osalemist tööturul ning aidata kaasa võrdõiguslikkuse suurendamisele ja demograafiliste probleemide lahendamisele, on sotsiaalkaitse- ja kaasamissüsteeme tugevdavad meetmed jätkuvalt keskse tähtsusega.

Komiteed märgivad ka eluaseme taskukohasuse küsimuse kasvavat tähtsust Euroopa poolaasta protsessis. Mitmes liikmesriigis mõjutavad eluasemekulud lisaks eluasemeturul tõrjutuse ohu suurenemisele üha enam tööjõu liikuvust, elatustaset ja sotsiaalset kaasatust. Komiteed märgivad, et eluaseme taskukohasust peetakse üha enam mitte ainult sotsiaalseks probleemiks, vaid ka teguriks, mis mõjutab värbamisraskusi, tööjõu liikuvust ning tööturul vabade töökohtade täitmise tõhusust, millel on laiem mõju tootlikkuse kasvule ja majanduslikule stabiilsusele kogu ELis. Seetõttu rõhutatakse riigipõhistes soovitudes asjakohaselt vajadust tegeleda eluasemete kättesaadavust ja taskukohasust mõjutavate struktuursete tõketega, tunnistades eluasemeturul toimuva laiemat majanduslikku ja sotsiaalset mõju. Komiteed märgivad, et on oluline tagada, et nende lisamõõtmete integreerimine ei koormaks põhjendamatult Euroopa poolaastat.

Komiteed võtavad teadmiseks sotsiaalse lähenemise raamistiku jätkuva integreerimise Euroopa poolaastasse. 2026. aasta tsükli rakendati kolmandat aastat sotsiaalse lähenemise raamistikku kui Euroopa poolaasta integreeritud vahendit kooskõlas ELi määrusega (EL) 2024/1263 ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetega. See raamistik aitas süstemaatiliselt ja terviklikult kindlaks teha ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemisega seotud riske ja probleeme, sealhulgas komiteedes toimunud kahepoolse teabevahetuse ja mitmepoolsete läbivaatamiste kaudu, mille eesmärk oli teavitada nõukogu sotsiaalse lähenemise olukorrast ELis. Raamistiku järeltõlge on kasutatud ka 2026. aasta kevadpaketi sisalduvas komisjoni analüüsis ja poliitikasuunistes.

Lõpetuseks märgivad komiteed, et hoolimata 2026. aasta riigipõhiste soovitude ettepanekute viimistlemiseks vajalikust erandlikust töökorra tagati tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee ning muude nõuandekomiteede tihe koostöö. Koostöö majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu komiteedega võimaldas tõhusalt analüüsida mitmeid tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu ning majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu teemavaldkondadeüleseid poliitilisi küsimusi. Nagu tavaks, toimus tööhõivekomitees hariduse, koolituse ja oskustega seotud riigipõhiste soovitude arutelu, milles osalesid hariduskomitee delegaadid. Sotsiaalkaitsekomitees arutati tervisega seotud riigipõhiseid soovitusi ning liikmetel paluti oma tegevust asjaomaste ekspertidega riiklikul tasandil koordineerida.

3. osa

Peamised järeldused 2025. aasta riigipõhiste soovitude rakendamise kohta ja sotsiaalse lähenemise olukorra kohta liidus

Mitmepoolne järelevalve on üks tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee põhiülesandeid Euroopa poolaasta raames¹⁶. Muu hulgas¹⁷ hinnatakse selle käigus põhjalikult reforme, investeringuid ja laiemaid poliitikameetmeid, mis on ajendatud nõukogu poolt eelmises Euroopa poolaasta tsüklis esitatud riigipõhistest soovitustest. Sellisena on mitmepoolsele järelevalvel liikmesriikide poliitikameetmete toetamisel kriitilise tähtsusega roll, kuna selle raames vahetatakse poliitilisi teadmisi ja parimaid tavaid ning edendatakse ühist arusaamist riigipõhistest probleemidest, et anda nõukogule teavet.

2026. aastal hindasid mõlemad komiteed asjaomaste 2025. aasta riigipõhiste soovitude rakendamist ning arutasid sotsiaalse lähenemise raamistiku kontekstis ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise riske ja probleeme liidus ning tegid nende kohta järeldusi. Kõigi riigipõhiste läbivaatamiste puhul põhinesid järeldused komisjoni talituste esialgsetel sisenditel aprillis avaldatud teise etapi analüüsi kaudu ning liikmesriikide endi aruannetel kõige uuemate võetud meetmete kohta, millele järgnes nende meetmete mitmepoolne hindamine teiste liikmesriikide ja komisjoni poolt. Riigipõhistes järeldustes lepidi vastastikku kokku ja need on lisatud käesolevale arvamusele.

¹⁶ Tööhõivekomitee puhul põhineb see tegevus ELi toimimise lepingu artiklil 148 ja 150 ning sotsiaalkaitsekomitee puhul ELi toimimise lepingu artiklil 160.

¹⁷ Tööhõivekomitees hõlmab mitmepoolne järelevalve ka teatavate EPSCO pädevusse kuuluvate ja kõigile liikmesriikidele suunatud nõukogu soovitude rakendamise spetsiaalseid läbivaatamisi. Sotsiaalkaitsekomitees korraldatakse spetsiaalseid põhjalikke temaatilisi arutelusid või esitatakse ühisaruandeid asjaomaste nõukogu soovitude suhtes järelmeetmete võtmiseks.

3.1. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee horisontaalsed järeldused ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise kohta

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee viisid 19.–20. mail läbi mitu sotsiaalse lähenemise läbivaatamist, mis põhinesid komisjoni sotsiaalse lähenemise raamistiku teise etapi analüüsil.

Läbivaatamistel käsitleti üheksat liikmesriiki, keda komisjoni 21. aprillil avaldatud analüüsis käsitati kui liikmesriike, kes seisavad silmitsi ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavate võimalike riskidega, ning neile liikmesriikidele adresseeritud asjaomaste 2025. aasta riigipõhiste soovitude rakendamist. See analüüs aitab jälgida tööhõive, oskuste ja sotsiaalpoliitika arengut Euroopa poolaasta raames kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 148, toetades jõupingutusi ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise edendamiseks kogu ELis ning edusamme Euroopa sotsiaalõiguste sambaga seotud ELi ja riiklike 2030. aasta eesmärkide saavutamisel.

- **Sotsiaalse lähenemise raamistiku 2026. aasta teise etapi analüüsis juhiti tähelepanu ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavatele riskidele, mis on kõigis läbivaadatud liikmesriikides suures osas ühised.** Nende riskide olemasolu tunnistati laialdaselt ka vastastikustes aruteludes, isegi kui suundumuste ulatus ja suund oli riigiti erinev. Läbivaatamised kinnitasid, et liikmesriigid viivad ellu mitmesuguseid reforme ja teevad investeeringuid, sealhulgas mõnel juhul tehakse ulatuslikke struktuurimuutusi. Siiski takistavad paljud tuvastatud struktuursed probleemid jätkuvalt edusammude tegemist ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise saavutamisel ja nõuavad täiendavaid püsivaid poliitilisi jõupingutusi, et käimasolevad reformid mõõdetavateks tulemusteks muuta. Seetõttu on vaja jätkata jõupingutusi tagamaks, et käimasolevate reformide tulemuseks oleks püsiv ülespoole suunatud sotsiaalne lähenemine.

- Tööturu arengust ilmneb vastuoluline pilt.** Kuigi üldised tööhõivesuundumused on paljudes liikmesriikides endiselt positiivsed, püsivad teatavate rühmade, eelkõige naiste, noorte, puuetega inimeste ja kolmandate riikide kodanike puhul märkimisväärsed ja mõnel juhul suurenevad lõhed. Ka piirkondlikud erinevused on endiselt silmatorkavad, mis osutab jätkuvatele raskustele tasakaalustatumate tööturutulemuste tagamisel piirkondade ja elanikkonnarühmade lõikes. Mõnel juhul on haavatavate rühmade puhul töötuse dünaamika jätkuvalt ebasoodsam või isegi halvenev. Samal ajal on mitmes liikmesriigis endiselt struktuurseks piiranguks tööjõupuudus ja oskuste mittevastavus tööturu vajadustele. Samuti ohustab töökohtade ebapiisav kvaliteet tööturu toimimist ja ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise saavutamist. Seetõttu on vaja teha pidevaid jõupingutusi, et suurendada tööturul osalemist, vähendada killustatust ja parandada töötingimusi, sealhulgas sotsiaalpartneritega tehtava koostöö tugevdamise ja hästi toimivate riiklike tööturuasutuste kaudu.
- Oskuste ja hariduse valdkonnas kinnitasid läbivaatamised püsivaid ja suures osas ühiseid probleeme, eelkõige seoses täiskasvanuhariduses osalemise, põhi- ja digioskuste ning haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumisega.** Täiskasvanuhariduses osalemise määr jääb märkimisväärselt allapoole ELi 2030. aasta eesmärgi ning seetõttu on paljude töötajate ja tööotsijate võimalused tööturu muutustega kohaneda piiratud. Kuigi pidev- ja täiendõpet laiendatakse, on nende kättesaadavus ja tõhusus ebasoodsas olukorras olevate ja alaesindatud rühmade jaoks endiselt piiratud. Sellega kaasneb oht, et oskuste omandamisel ja tööturuvõimaluste puhul jääb püsima ebavõrdsus. Struktuurimeetmed haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise vähendamiseks sõltuvad sageli süsteemi tasandi suutlikkusest, sealhulgas õpetajate kättesaadavusest, institutsioonilisest valmisolekust ja koolide suutlikkusest reageerida üha mitmekesisematele õppijaprofiilidele. Üldiselt on liikmesriikides haridus- ja koolitussüsteemide puhul peamine prioriteet endiselt kvaliteedi, kaasavuse ja tööturu vajadustele vastavuse parandamine.

- **Läbivaatamistes tõsteti samuti esile püsivaid sotsiaalseid probleeme, eelkõige seoses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega.** Teatavate elanikkonnarühmade, sealhulgas lastega leibkondade, puuetega inimeste ja muude haavatavas olukorras olevate rühmade puhul on riskid endiselt suured ning sageli süvendavad neid piirkondlikud erinevused teenuste osutamisel. Need probleemid mõjutavad jätkuvalt sotsiaalset ühtekuuluvust ja ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ning on muu hulgas seotud hüvitiste piisavuse, kättesaadavuse, kasutuselevõtu ja sotsiaalkaitstesüsteemide tõhususega vaesusriskiga tegelemisel. Eelkõige tuleb jätkuvalt pöörata suuremat tähelepanu laste vaesusele, arvestades selle pikaajalist mõju võrdsetele võimalustele ja põlvkondadevahelisele ülespoole suunatud sotsiaalsele lähenemisele. Samal ajal suurendab elanikkonna vananemine survet pikaajalise hoolduse süsteemidele ning tööjõu kättesaadavusele tervishoiu-, hooldus- ja sotsiaalsektoris, tekitades samal ajal ka laiemaid kestlikkusprobleeme sotsiaalkaitstesüsteemide jaoks. Kuigi paljudes liikmesriikides on käimas sotsiaalabi- ja sotsiaalkaitstesüsteemide reformid, ollakse nende elluviimisega eri etappides ning need nõuavad pidevat järelvalvet ja aja jooksul kohandamist.

Eespool nimetatud probleemide lahendamiseks viivad liikmesriigid ellu mitmesuguseid reforme. Nende tulemuslikkus sõltub siiski suurel määral õigeaegsest elluviimisest, piisavast haldussuutlikkusest, tõhusast koordineerimisest valitsemistasandite vahel ja pidevast investeerimisest institutsioonilisse suutlikkusse. Täpsemalt tuleks arvesse võtta järgmist.

- Mitmel juhul tuleb aktiveerimismeetmete ja subsideeritud tööhõivekavade puhul jätkuvalt hinnata nende tõhusust kestliku tööturule integreerimise toetamisel, eelkõige haavatavate rühmade puhul. Sellega seoses on endiselt ülioluline tööandjate, sealhulgas VKEde strateegilisem kaasamine, kuna nad seisavad sageli silmitsi takistustega tööhõive ja koolituse toetusmeetmetele juurdepääsul ja nende kasutamisel.
- Läbivaatamised näitasid, kui olulised on integreeritud lähenemisviisid, milles on ühendatud aktiveerimispoliitika, oskuste arendamine, piisav sissetulekutoetus ja juurdepääs teenustele, et edendada kaasavat tööturul osalemist ja tugevdada ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist.

- Samuti töid läbivaatamised taas esile selle, kui olulised on tugevad järelevalveraamistikud, tõenduspõhine poliitikakujundamine ja süstemaatiline mõju hindamine enne rakendamist, selle ajal ja pärast seda. Sellised vahendid on üliolulised, et hinnata reformide tulemuslikkust, toetada poliitikakogemusest õppimist kõigis liikmesriikides ja parandada sotsiaalsete investeeringute tõhusust, aidates samal ajal kaasa ka ELi rahastamisvahendite, eelkõige Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) tõhusale kasutamisele struktuurireformide toetamiseks.

Sotsiaalse lähenemise raamistik toetab tööhõive, oskuste ja sotsiaalse arengu integreeritud seiret seeläbi, et aitab kindlaks teha ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist ohustavaid riske kogu ELis. Samal ajal võiks teha täiendavat tööd, et tugevdada poliitikavaldkondade vaheliste põhjuslike seoste liigendamist. Samuti märgiti, et teise etapi analüüsi lühendatud ajakava koos selle laia temaatilise ulatusega ja vajadusega koordineerida mitme riikliku haldusasutuse vahel tekitab jätkuvalt tööga seotud probleeme, mis viitab sellele, et tulevaste Euroopa poolaasta tsüklite ajakava on võimalik veelgi parandada.

3.2. Tööhõivekomitee horisontaalsed järeldused

Tööhõivekomitee vaatas 18.–19. märtsil oma iga-aastase mitmepoolse järelevalvetegevuse raames läbi edusammud, mis on tehtud haridust ja oskusi käsitlevate 2025. aasta riigipõhiste soovitude rakendamisel. Läbivaatamised näitasid, et liikmesriigid viivad aktiivselt ellu mitmesuguseid reforme, et reageerida kogu ELi ühiste väljakutsetele, mille hulgas on püsiv tööjõupuudus (eelkõige õpetajate nappus), põhioskuste vähenemine, vajadus kiirendada oskuste täiendamist ja ümberõpet ning see, kui oluline on meelitada MATI-valdkondadesse rohkem õppijaid, eelkõige naisi. Kuigi paljud väljapakutud reformid on ambitsioonikad ja struktuurselt asjakohased, on need sageli alles algusetapis ning neil puudub piisav sidusus ja järelevalveraamistik, et hinnata nende täielikku mõju.

- **Neid arenguid tuleb vaadelda suhteliselt tugeva tööturu valguses.** Tööhõive määr on endiselt kõrge, töötus on stabiilne ja ELi 2030. aasta tööhõive-eesmärk näib olevat käeulatuses. Selline säilenõtkus eksisteerib aga koos märkimisväärse kasutamata potentsiaaliga. Paljudes liikmesriikides ei ole naised, noored, eakad töötajad, puuetega inimesed ja rändetaustaga inimesed ikka veel piisavalt tööturule integreeritud. See näitab, et hoolimata positiivsetest koondtulemustest ei mobiliseeri tööturud veel täielikult olemasolevat inimkapitali. Struktuurse tööjõupuuduse ja demograafiliste muutuste kontekstis kujutab see endast üht peamist piirangut tulevasele majanduskasvule, konkurentsivõimele ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele.

- **Selle taustal kerkivad oskused esile kui keskne struktuurne väljakutse.** Nii õpilaste kui ka täiskasvanute kirja- ja arvutuoskuse vähenemine osutab põhioskuste murettekitavale kadumisele, millel on otsene mõju töölesobivusele, tootlikkusele ja pikaajalisele kasvupotentsiaalile. Samal ajal jääb täiskasvanuhariduses osalemine allapoole ELi 2030. aasta eesmärgi, mis viitab sellele, et täiendus- ja ümberõppe süsteemid ei toimi veel vajalikus ulatuses või vajaliku intensiivsusega. Kokkuvõttes osutavad need suundumused riiklike haridus- ja koolitussüsteemide puudustele – alates alusharidusest kuni pidevõppeni –, mis piiravad üksikisikute suutlikkust kohaneda tööturu muutuvate nõudmistega. Usaldusväärne oskuste prognoosimine on äärmiselt oluline, et tõhusalt prognoosida, ennetada ja käsitleda praegust ja tulevast tööjõupuudust ja oskuste nappust.
- **Jõupingutused digi- ja roheoskuste tugevdamiseks ning MATI valdkonna arengusuundade edendamiseks kajastuvad üha enam riiklikes reformikavades, mis näitab nende strateegilise tähtsuse ühist tunnustamist.** Need jõupingutused ei ole siiski sageli piisavalt integreeritud, et süsteemset mõju avaldada. Lisaks on tulemusandmete piiratud kättesaadavuse tõttu raske hinnata, kas poliitika parandab tõhusalt osalemist, lõpule jõudmist ja vastavust tööturu vajadustele. See on eriti nähtav MATI valdkonnas, kus naiste osaluse suurendamine on endiselt ühine eesmärk, kuid kus edusammud sõltuvad sidusamatest ja järjepidevamatest lähenemisviisidest, mis hõlmavad alusharidust, nõustamist ja karjäärivõimalusi.

- Kutseharidus ja -õpe ning õpetajaamet on süsteemi toimimise kaks olulist võimaldajat, kuid mõlemat neist kimbutavad struktuursed kitsaskohad.** Kutsehariduse ja -õppe süsteemidel on jätkuvalt oluline roll tööturu vajadustele reageerimise võime toetamisel, eriti seal, kus töökohapõhine õpe on hästi arenenud. Erinevused nende atraktiivsuses, asjakohasuses ja kasutuselevõttus on liikmesriigiti siiski endiselt märkimisväärsed, mis osutab ebaühtlasele arengule. Samal ajal on haridussüsteemide üheks kõige pakilisemaks takistuseks saamas õpetajate nappus. Vananev tööjõud, värbamisprobleemid, töötingimused ja ameti atraktiivsus mõjutavad kvalifitseeritud õpetajate leidmist. Kuigi töötingimuste parandamise ja töökoormuse vähendamise meetmed on olulised, on vaja terviklikumat ja tulevikku suunatud lähenemisviisi, et käsitleda värbamist, tööl püsimist, kutsealast arengut ja karjääriväljavaateid.
- Hariduse valdkonnas on endiselt mitmeid probleeme.** Alushariduses ja lapsehoiuse osalemine on viimase kümne aasta jooksul suurenenud, kuid on üldiselt endiselt ebapiisav, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate ja rändetaustaga laste puhul, mis mõjutab hilisemaid haridustulemusi ja tööturule integreerimist. Haridussüsteemist varakult lahkumine väheneb jätkuvalt, kuid elanikkonnarühmade ja piirkondade vahel püsivad märkimisväärsed erinevused, kusjuures ebasoodsas olukorras olevate õppijate puhul on koolist väljalangemise oht suurem. Samal ajal peavad haridussüsteemid järjest enam reageerima üha suuremale hulgale erivajadustega õpilastele, mis suurendab nõudlust kaasavate lähenemisviiside, asjakohaste tugistruktuuride ja piisava personali järele. Kokkuvõttes osutavad need arengud vajadusele tugevama aluse järele, parema järjepidevuse järele kõigis õppeetappides ja kaasavamate haridussüsteemide järele.

- **Vaatamata nendele probleemidele suureneb jätkuvalt kolmanda taseme hariduse omandamine, tänu millele elanikkonna oskused üha paranevad.** Siiski püsib laiem ebavõrdsus, kuna sotsiaal-majanduslikul taustal on endiselt haridustulemustele tugev mõju. Samal ajal kipuvad parema üldise tulemuslikkusega liikmesriikides olema väiksemad erinevused, mis viitab sellele, et kvaliteet ja võrdsus tugevdavad üksteist vastastikku. See näitab, kui olulised on poliitilised lähenemisviisid, mis ühendavad tipptaseme ja kaasamise, selle asemel et käsitleda neid konkureerivate eesmärkidena.
- **Üldiselt sai läbivaatamiste põhjal teha selge järelduse: reforme küll üritatakse läbi viia, kuid need ei toimi veel sellises ulatuses, integreeritult või küpsuse tasemel, mis on vajalik süsteemsete muutuste elluviimiseks.** Selle valdkonna reformid nõuavad mõõdetavate tulemuste saavutamiseks aega. Sellega seoses on järelevalve- ja hindamissüsteemid endiselt vähe arenenud. Kuigi paljude reformidega nähakse ette järelevalveraamistike ja mõjuhindangute kasutuselevõtt, siis sageli need ei toimi veel. See piirab suutlikkust hinnata tõhusust, eelkõige alaesindatud rühmadeni jõudmisel, ning nõrgendab poliitika kohandamiseks vajalikku tõendusbaasi. Lisaks on viimastel aastatel avaliku sektori investeeringud haridusse ja koolitusse osakaaluna SKPst vähenenud, mis suurendab olemasolevate vahendite strateegilise ja tõhusa kasutamise tagamise tähtsust. Seda arvesse võttes võib vastastikusel õppimisel ELi tasandil ja ELi rahastamisvahenditel olla oluline täiendav roll reformide kavandamise toetamisel, kvaliteedile suunatud investeeringute tugevdamisel ja pikaajaliste tulemuste parandamisel.

Tööhõivekomitee vaatas 29.–30. aprillil oma iga-aastase mitmepoolse järelevalvetegevuse raames läbi edusammud, mis on tehtud 2025. aasta riigipõhiste soovitude rakendamisel tööturul osalemise ja oskuste tööturu vajadustele mittevastavuse, tööjõu maksustamise, tööturu killustatuse ja sotsiaaldialoogi kohta. Läbivaatamised näitasid, et liikmesriigid võtavad meetmeid, et lahendada ühiseid struktuurseid probleeme, sealhulgas tööjõu ja oskuste nappus, teatavate rühmade vähene osalemine tööturul, püsiv killustatus ning vajadus tugevdada sotsiaaldialoogi ja kollektiivlääbirääkimisi. Kuigi väljapakutud meetmed olid sageli asjakohased ja mõnel juhul kaugeleulatuvad, on paljud neist endiselt rakendamise varajases etapis ning nende tõhususe täielikuks hindamiseks on vaja aega ning põhjalikku järelevalvet ja hindamist.

- **Üldiselt osutasid läbivaatamised olukorrale, kus tööturud toimivad üldiselt hästi, kuid struktuurne ebatõhusus piirab jätkuvalt nii kaasavust kui ka tööjõu tõhusat jaotamist.** Paljudes liikmesriikides ei ole naised, noored, eakad töötajad, väheste oskustega isikud, puuetega inimesed ja rändetaustaga inimesed ikka veel piisavalt tööturule integreeritud. Nende alaesindatus pärsib jätkuvalt tööjõu pakkumist, eelkõige rahvastiku vananemise, püsiva tööjõupuuduse ja piiratud piirkondliku liikuvuse kontekstis. See näitab, et hoolimata positiivsetest koondtulemustest ei mobiliseeri tööturud veel täielikult olemasolevat inimkapitali ning et on vaja teha täiendavaid sihipäraseid ja püsivaid jõupingutusi tagamaks, et parandused tooksid kaasa kaasavamad tulemused.

- Tööjõupuudus ja oskuste mittevastavus tööturu vajadustele on endiselt märkimisväärsed ning osutavad struktuursetele lõhedele tööjõu pakkumise ja nõudluse vahel.** Nende probleemide lahendamiseks ei ole vaja mitte ainult tõhusaid sobitamismehhanisme, vaid ka paremat koordineerimist tööturu- ja hariduspoliitika vahel. Liikmesriigid on astunud samme aktiivse tööturupoliitika tugevdamiseks, sealhulgas parema tööotsingute toetamise, karjäärinõustamise ja integreerituma teenuste osutamise kaudu, eelkõige restruktureeritud riiklike tööturuasutuste ja ühe akna süsteemide kaudu. Tööandjate ja koolitajate vahelise koostöö tugevdamine, mida toetab põhjalik oskuste prognoosimine, on üks võtmetähtsusega tingimus tagamaks, et oskuste arendamine vastab nii praegusele nappusele kui ka tööturu tulevastele nõudmistele. Lisaks leiti, et tööjõupuuduse vähendamiseks on olulised täiendavad hoovad välismaiste talentide ligimeelitamine ja kutsekvalifikatsioonide tunnustamise parandamine.
- Lisaks sobitamismehhanismidele on endiselt üks ülioluline soodustav tegur juurdepääsu parandamine teenustele, mis suudavad suurendada tööturul osalemist.** Alushariduse ja lapsehoiu ning pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavusel on oluline roll tööturul osalemise toetamisel, eelkõige naiste ja hoolduskohustustega isikute seas. Kvaliteetne alusharidus ja lapsehoid aitab parandada ka pikaajalisi tulemusi, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate laste jaoks, seeläbi, et toetab hariduse omandamist ja oskuste arendamist tulevikus. Üldisemalt toovad läbivaatamised esile selle, kui oluline on kombineerida aktiveerimispoliitikat piisavate tugiteenustega, kuna mõned inimesed seisavad jätkuvalt silmitsi praktiliste takistustega – mis on seotud vaesuse, hoolduskohustuste või muude haavatavustega –, mis piiravad nende võimet tööturul täielikult osaleda.

- **Samal ajal on haridus-, koolitus- ja oskuste täiendamise poliitika endiselt keskse tähtsusega selleks, et tegeleda oskuste mittevastavusega tööturu vajadustele ja toetada üleminekuid.** Nende tõhusus ei sõltu mitte ainult kättesaadavusest, vaid ka asjakohasusest ja juurdepääsetavusest kogu elu jooksul. Rõhutati tööalase liikuvuse ja täiendusõppe edendamise meetmeid, sealhulgas VKEdele suunatud algatusi ja jõupingutusi, mille eesmärk on toetada tööjõu kohanemist tehnoloogiliste muutuste, sealhulgas tehisintellekti kasvava kasutamise kontekstis. Sellega seoses on avalikel tööturuasutustel ja sotsiaalpartneritel oluline roll tekkivate vajaduste kindlakstegemisel, koolitusele juurdepääsu hõlbustamisel ja üleminekute toetamisel, eelkõige haavatavas olukorras olevate isikute puhul.
- **Nende probleemide lahendamine nõuab ka täiendavaid edusamme tööturu killustatuse vähendamisel ja selle tagamisel, et tööjõu maksustamine toetaks kaasavaid tööhõivetulemusi.** Püsiv killustatus süvendab teatavate rühmade alaesindatust, kuna suurendab nii turule sisenemise tõkkeid kui ka erinevusi töökohtade kvaliteedis. Poliitikaraamistikul on raske tasakaalustada paindlikkust tööandjate ja töötajate vahel, ilma et see tooks kaasa tööturu kaheks jagunemist, mis osutab vajadusele parandada töötingimusi ja vähendada riske töökohtade kvaliteedile kõigis tööhõivevormides, sealhulgas liiga ebakindlale või killustatud töökorraldusele reageerimise kaudu. Tööjõu maksustamine on selle dünaamikaga tihedalt seotud ning mängib olulist rolli töö- ja töölevõtmisstiimulite kujundamisel. Läbivaatamised kinnitasid, et on oluline töötada välja maksusüsteemid, mis toetavad tööturul osalemist ning ei tekita töötus- ja mitteaktiivsuskõrge, eelkõige naiste ja noorte puhul, suurendamata samal ajal killustatust eri liiki tööhõive vahel. Seetõttu on jätkuvalt ülioluline tagada sidusus tööjõu maksustamise ja laiemate tööturu eesmärkide vahel, sealhulgas jaotusliku mõju hoolika hindamise kaudu, et toetada kaasavaid ja hästi toimivaid tööturge.

- **Üks valdkondadevaheline probleem, mis ikka ja jälle esile kerkib, puudutab vajadust pideva järelevalve järele, et hinnata poliitika kujundamise ja rakendamise mõju.** Mitu liikmesriiki on käivitanud terviklikud reformid, sealhulgas ulatuslikud muudatused töötushüvitistes või riiklike tööturuasutuste struktuurides. Need reformid nõuavad siiski pidevat järelevalvet, et hinnata nende tõhusust, eelkõige alaesindatud rühmade puhul. Üldisemalt piirab usaldusväärsete järelevalvevahendite ja süstemaatiliste mõjuhinnangute puudumine – nii eel- kui ka järelhindamiste puhul – suutlikkust hinnata, mis toimib, laiendada tõhusaid meetmeid ja vajaduse korral kohandada poliitikat. See on endiselt üks peamine takistus poliitika tulemuslikkuse parandamisel.
- **Reformide tõhusus nendes valdkondades sõltub ka sotsiaaldialoogi kvaliteedist ja sidusrühmade kaasamisest.** Hästitoimival sotsiaaldialoogil ja kollektiivläbirääkimistel on oluline roll tööturul osalemise toetamisel, sobivate tulemuste parandamisel ja killustatuse vähendamisel, kuna tagab, et poliitika põhineb töötajate ja tööandjate vajadustel. Kuigi kõik liikmesriigid tunnistavad sotsiaaldialoogi tähtsust, on selle struktuur, ulatus ja tõhusus riigiti väga erinev. Mitmel juhul osutavad vähenev kollektiivläbirääkimistega hõlmatus ja ametiühingutesse kuulumise määr aluste nõrgenemisele, samal ajal kui tööandjate esindatus jääb suhteliselt stabiilseks. Mõnes kontekstis on sotsiaalpartnerite kaasamine endiselt piiratud ja konsultatsioonid võivad muutuda liiga formalistlikuks, mille tõttu väheneb nende mõju poliitika kujundamisele ja rakendamisele. See näitab, et sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna sisuline ja õigeaegne kaasamine on ülioluline mitte ainult nõuete täitmiseks, vaid ka reformide kvaliteedi, legitiimsuse ja tõhususe parandamiseks. Suutlikkuse suurendamise püüded, sealhulgas ESF+ toetuse kaudu, võivad aidata neid protsesse tugevdada, kuid nende pikaajaline kestlikkus on endiselt üks võtmetähtsusega küsimus.

3.3. Sotsiaalkaitsekomitee horisontaalsed järeldused

2026. aasta Euroopa poolaasta tsükli jooksul vaatas komitee oma pädevusse kuuluvates poliitikavaldkondades läbi 11 nõukogu poolt 2025. aastal koostatud riigipõhist soovitusi.

Riigipõhistes soovitustes käsitleti konkreetseid väljakutseid pensionide, tervishoiu, pikaajalise hoolduse, sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas, sealhulgas eluaseme taskukohasust ja energiaostuvõimetust. Lisaks vaadati 2026. aasta ühises tööhõivearuandes esitatud sotsiaalse lähenemise raamistiku alusel tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee ühisel sotsiaalse lähenemise raamistiku läbivaatamisel läbi analüüsi teise etappi kaasatud üheksa riiki, hõlmates ka 2025. aasta riigipõhiseid soovitusi, sealhulgas neid, mis on seotud eluasemete taskukohasuse ja energiaostuvõimetuse probleemidega. Kõik riigipõhised läbivaatamised põhinesid liikmesriikide teatatud andmetel kõige viimaste võetud meetmete kohta, millele järgnes nende meetmete hindamine teiste liikmesriikide ja komisjoni poolt.

18. –19. märtsi ja 21.–22. aprilli riigipõhiseid läbivaatamisi täiendasid mitmepoolse järelevalve mitmesugused horisontaalsed elemendid, mille puhul osutusid kasulikuks vastavad sotsiaalkaitsekomitee koosolekutel korraldatud temaatilised arutelud. Sellega seoses pidas sotsiaalkaitsekomitee märtsis toimunud koosolekul põhjaliku temaatilise arutelu teemal „Sotsiaalkaitse kohandamine demograafiliste ja tööturu muutustega“ seoses pensioni-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse poliitikaga. Komitee aprillikuu koosolekul korraldati horisontaalne arutelu teemal „Eluasemeturult tõrjutuse käsitlemine: juurdepääs taskukohasele, piisavale ja turvalisele eluasemele“. Horisontaalsed järeldused tuginevad paralleelsetele riigipõhiste läbivaatamiste seminaridele ja osutatud arutelude temaatilistele järeldustele.

- **Sotsiaalkaitse valdkonnas on riigi rahanduse jätkusuutlikkusega seotud probleemid olnud päevakorras tähtsal kohal juba aastaid, ning sellele lisanduvad piisavusega seotud probleemid paljudes ELi riikides.** Kiire rahvastiku vananemine ja muutuv töömaailm seavad sotsiaalkaitse ja selle rahastamise veelgi suurema surve alla. Temaatilises arutelus uuriti, milliseid strateegiaid saab kehtestada tagamaks, et sotsiaalkaitse aitab tõhusalt kaasa vastupanuvõimelisele ühiskonnale ning selle rahastamisele, mis vastab tulevaste aastate muutuvatele vajadustele ja ressursipiirangutele.

- **Sotsiaalteenuste ja rahaliste sotsiaaltoetuste vastastikune mõju on endiselt oluline aspekt.** Tervishoiu-, pikaajalise hoolduse ja pensionisüsteemide tõhus koordineerimine ja integreerimine on keskse tähtsusega, et parandada vananevas ühiskonnas sotsiaalkaitse jätkusuutlikkust, õiglust ja võrdsust. Selline integreeritud lähenemisviis kajastub eelkõige hiljutistes reformides, mille eesmärk on saavutada koostoime toetuste ja integreeritud teenuste osutamise vahel, et rahuldada individuaalseid vajadusi ja keskenduda aktiveerimisele.
- **Ennetustegevusse investeerimine, et edendada head tervist ja elukestvaid lähenemisviise, mille eesmärk on investeerida inimestesse kogu elu jooksul, on veel üks sotsiaalkaitse reformide oluline aspekt.** Vananemisega seotud väljakutsetega tegelemine, tervena ja aktiivsena vananemist ning pikemat tööiga edendavad meetmed koos pensionireformidega, mille eesmärk on suurendada stiimuleid pensionile jäämise edasilükkamiseks, piirata stiimuleid ennetähtaegselt pensionile jäämiseks ja töötada välja lisapensionid, on elementaarsed. Otsustava tähtsusega on mitmekesistada pensionide ja pikaajalise hoolduse rahastamist ning stimuleerida töövõimalusi kuni pensionile jäämiseni ja pärast seda. Tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemide koostoime on väga tähtis, et suurendada kulutõhusust ja vastata suurenenud nõudlusele, mis tuleneb – iseenesest positiivsest – oodatava eluea tõusust.
- **Lisaks peaksid sotsiaalkaitsesüsteemid hüvitiste ja teenuste kättesaadavusega seotud väljakutsetega toime tulemiseks kohanema tööturu uue reaalsusega kooskõlas soovitusel sotsiaalkaitse kättesaadavuse kohta.** Reformide ettevalmistamisel tuleb arvesse võtta majandus-, eelarve-, tööhõivepoliitika ja sotsiaalkaitsesüsteemi vahelisi seoseid ning digitaliseerimise rolli tõhususe suurendamisel, samal ajal kui digilõhega seotud riske tuleks asjakohaselt käsitleda. Liikmesriigid tegelesid oma väljakutsetega, reageerides oma riigipõhistele soovitudele asjakohaste meetmetega, ning saavutasid mõningast edu. On astunud olulisi samme, pannes rõhku tugevale poliitilisele kontekstile ja mitmetasandilistele kohustustele.

- Läbivaatamistes rõhutati, et tervishoiumeetmed, mille eesmärk on parandada esmatasandi tervishoidu ja ennetust ning tagada tervishoiuvaldkonna tööjõu jätkusuutlikkus, on olulised paremate tervisenäitajate saavutamiseks ning juurdepääsu ja säilenõtkuse parandamiseks.** Ennetamine ja e-tervise lahenduste laiem kasutamine näivad olevat peamised tegurid rahalise jätkusuutlikkuse tagamisel. Reformide eesmärk on paradigma muutus – reageerivalt tervishoiult ennetavale tervishoiule üleminek, kaaludes samal ajal ka haigushüvitisi käsitlevate normide karmistamist. Kavandatud on mitmesuguseid investeeringuid tervishoiutaristusse taaste- ja vastupidavusrahastu ning muude ELi rahaliste vahendite kaudu, samas võiks siiski kaaluda täiendavaid jõupingutusi tervishoiusüsteemi vastupanuvõime tugevdamiseks, eelkõige tervishoiutöötajate puhul.
- Pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse ja taskukohasuse parandamiseks viiakse ellu reforme inimkesksemate ja kogukonnapõhiste lähenemisviiside, sealhulgas koduhoolduse ja päevahoolduse suunas, laiendades rahastamist kohustusliku kindlustuse kaudu ning võttes meetmeid hooldustöö atraktiivsuse ja töötajate selles sektoris hoidmise suurendamiseks.** Liikmesriigid võtavad kasutusele stipendiumiprogramme, uurivad valdkondadevaheliste meeskondadega tehtava töö tõhusamat korraldamist ja paremaid planeerimismehhanisme tööjõu jaotamiseks, parandavad kutsevalifikatsioonide tunnustamist, sealhulgas selleks, et toetada kolmandate riikide kodanike ja liikuva tööjõu kiiremat integreerimist, ning meetmeid kvaliteetsete töökohtade, sealhulgas töö- ja eraelu tasakaalu valdkonnas. Kasutusele on võetud meetmed mitteametlike hooldajate toetamiseks, nagu hoolduspuhkus, õigusi käsitleva teadlikkuse suurendamine ja hooldajate toetused. Siiski esineb endiselt väljakutseid, nagu vajadus tegeleda kasvavate vajadustega ja tegeleda piirkondlike erinevustega. Tervishoiu ja pikaajalise hoolduse hea koordineerimine, ennetavad lähenemisviisid, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemide tõhususe parandamine ning nende jätkusuutliku rahastamise tagamine on mõned peamised poliitilised hoovad, mida on vaja vastupanuvõime tugevdamiseks ning kasvavatele demograafilistele ja hooldusega seotud väljakutsetele tõhusaks reageerimiseks.

- **Selleks et käsitleda pensionisüsteemidega seotud riigi rahanduse jätkusuutlikkust, tagades samal ajal pensionide piisavuse demograafilise muutuse kontekstis, on uuritud mitmesuguseid võimalusi, nagu tegeliku pensioniea tõstmine, tööelu pikendamine tööturumeetmete ja pensionisüsteemi stiimulite abil ning rahastamise mitmekesistamine.** Mitmekesistamist on võimalik saavutada muu hulgas reformidega, mis eeldatavasti suurendavad kogumispensionide sissemakseid, et säilitada hüvitiste piisav tase, tugevdades tööandjapensione ja pakkudes erasektori pensionipakkujatele laiemaid investeerimisvõimalusi. Sotsiaalne kestlikkus ja seega piisavus on endiselt olulised ning liikmesriigid kavatsevad selle lähenemisviisi kasutamist jätkata, et vältida eakate vaesust ja tagada eakatele piisav sissetulek.
- **Sotsiaalse kaasatuse aspektist lähtudes on järjest enam eluasemega seotud probleeme, seetõttu koguti teavet hiljutiste riiklike meetmete või reformide kohta eluasemega seotud tõrjutuse väljakutsetega toimetulemiseks.** Uuriti, mil määral aitavad sissetulekutoetuse poliitika ning sotsiaal-, tööhõive- ja tervishoiuteenuste osutamine vältida eluasemega seotud tõrjutust ja toetada kodutuid. Liikmesriigid käsitlesid selliseid elanikkonnarühmi, keda mõjutab ebaproportsionaalselt piiratud juurdepääs taskukohasele eluasemele või eluasemega seotud tõrjutus, ning haavatavas olukorras olevate elanikkonnarühmade vajaduste rahuldamiseks on võetud või kavandatakse konkreetseid meetmeid.

- Läbivaatamiste käigus leiti liikmesriikide vahel sarnasusi haavatavate rühmade osas: paljud liikmesriigid mainisid noori, vaimse tervise probleemidega inimesi või uimastitarvitajaid, rändetaustaga inimesi, aga ka konkreetseid rühmi, nagu lahutatud inimesed.** Mõned teatasid probleemidest, mis on seotud territoriaalse lõhega, tuues esile turismipiirkondades osutatavad lühiajalise majutuse üüriteenused, mis piiravad elanike elamufondi. Mitu riiki teatas kodutuse vastu võitlemise riiklikest strateegiatest ning paljud neist rakendavad lähenemisviisi „Esmalt eluase“, samas mainiti ka huvitavaid näiteid teistsugusest loogikast, mille puhul keskendutakse kõigepealt tööhõivele ja täiendatakse seda eluasemetoetusega. Peamiseks taskukohaste eluasemete pakkumise takistuseks peetakse pakkumise nappust, mille ületamiseks on sektoris vaja teha märkimisväärseid investeeringuid, kusjuures eelkõige tuleks suurendada sotsiaaleluruumide saamise võimalusi. Selleks et täiendada taskukohaste sotsiaaleluruumide ehitamist kõrgete kinnisvarahindadega piirkondades, on pakutud või kaalutud eluasemetoetusi ja ajutist üüritoetust kõige haavatavamatele leibkondadele. Teised riigid teatasid olemasolevate varude aktiveerimisest ja inimeste toetamisest kodu leidmisel tugevama üürikaitse kaudu, mis pakub üürnikele suuremat stabiilsust.
- Energiaostuvõimetus on paljudes ELi riikides jätkuvalt struktuurne väljakutse nii talvel kui ka suvel.** Meetmed, mida mainiti, ulatuvad eri kombinatsioonides poliitikaraamistikest sihtotstarbeliste toetusteni. Renoveerimine parema energiatõhususe saavutamiseks on energiaostuvõimetus struktuursete algpõhjustega tegelemisel keskse tähtsusega, kuna vähendab püsivalt energianõudlust ja sellest tulenevalt ka energiakulusid. Vastavate erainvesteeringute tegemine võib aga olla eriti raske vaesuses elavate inimeste jaoks. Tuleb leida lahendusi, mis lähevad kaugemale üldistest tavalistest kavadest ja mis on paremini suunatud haavatavatele leibkondadele, hõlmates toetusmeetmeid, sealhulgas head koordineerimist sotsiaalsektoriga, nõustamist energiaalaste teadmiste suurendamiseks ja rahalise toetuse parandamiseks.

- **Sotsiaalse kaasatuse vallas püsivad laste vaesusega seotud väljakutsed. Laste vaesuse ennetamisel ja vähendamisel ning vanemate tööhõivet takistavate tegurite kõrvaldamisel on vaja laiahaardelist ja terviklikku lähenemisviisi.** Võtmetähtsusega on pakkuda kvaliteetset alusharidust ja lapsehoidu, toetades eelkõige ebasoodsa sotsiaal-majandusliku taustaga lapsi. Praegu rakendatakse meetmeid, mille eesmärk on tegeleda kehvale ja halvenevate haridustulemustega, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate rühmade puhul, ning edendada kõigi laste võrdseid võimalusi ja leevendada sotsiaal-majanduslikust taustast, sealhulgas keeleprobleemidest tulenevat ebasoodsat olukorda. Reformid nõuavad suuremaid investeeringuid nii alushariduse ja lapsehoiu kvaliteeti kui ka kohtade üldarvu, kusjuures seda peaks täiendama seaduslik õigus laste päevasele hooldusele ja haridusele algkoolis. Üldiselt on määrava tähtsusega, et rakendamist jälgitaks hoolikalt, et toetada poliitika edasist arengut, sealhulgas jätkusuutliku rahastamise lahenduste leidmist.

Paljude läbivaatamiste puhul hinnati varasematest Euroopa poolaasta tsüklitest üle kandunud riigipõhiste soovitude rakendamist ning sellest nähtub, et täheldatud probleemid on pikaajalised ja struktuursed. Arutelud on näidanud, et vaatlusalused liikmesriigid tunnistavad tuvastatud probleeme ning võtavad konkreetseid meetmeid nende küsimuste uurimiseks ja asjakohaste poliitiliste lahenduste ettevalmistamiseks. Sotsiaalkaitsekomitee tundis heameelt teatatud meetmete üle ja suhtub liikmesriikide jõupingutustesse positiivselt. Samal ajal on komitees toimunud arutelud näidanud, et riigipõhiste soovitude nõuete täielikuks täitmiseks on vaja võtta täiendavaid meetmeid, kuna paljudel juhtudel ei ole teatatud meetmeid veel rakendatud, samal ajal kui teistel juhtudel on seadusandlik protsess alles algusjärgus.

Lisad:

1. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee 2026. aasta sotsiaalse lähenemise läbivaatamiste riigipõhised järeldused
2. Tööhõivekomitee 2026. aasta mitmepoolse järelevalve läbivaatamiste riigipõhised järeldused
3. Sotsiaalkaitsekomitee 2026. aasta mitmepoolse rakendamise läbivaatamiste riigipõhised järeldused